

Vi har förtydligt hur vi behandlar personuppgifter och cookies.

Läs mer

Stäng

DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2019-04-15 10:09
Artikels ursprungsadress: <https://www.dn.se/kultur-noje/film-tv/anna-eborn-gjorde-dokumentar-om-karlekskranka-tonaringar-i-europas-hemligaste-hala/>

Film

Anna Eborn gjorde dokumentär om kärlekskranka tonåringar i Europas hemligaste håla

UPPDATERAD 2019-03-01 PUBLICERAD 2019-03-01

Anna Eborn Foto: Adam Daver

Hon hittade stormande tonårskärlek och trassliga kids i Europas hemligaste håla. Hyllade Anna Eborn reste till en moldavisk utbrytarrepublik och kom tillbaka med känsloladdade "Transnistra" som nu visas på Tempo Dokumentärfestival.

Anna Eborn har alltid sökt sig bort från centrum. Hennes egensinniga dokumentärer brukar utspela sig i avgränsade reservat - geografiska, mentala eller känslomässiga. Den tunga regidebuten "Pine Ridge" var en mörk skildring av ung desperation i det nedgångna indianreservatet i South Dakota som har USA:s högsta självmordsstatistik.

I "[Lida](#)" följde hon en hårt prövad svenskättad kvinna på ett ålderdomshem i Gammelsvensk by i östra Ukraina.

Nya filmen "Transnistra" är ett drömskt och vardagspoetiskt grupporträtt av tonåringar på glid i den bortglömda utbrytarrepubliken Transnistrien på gränsen mellan Ukraina och Moldavien.

I **centrum står** den karismatiska alfatjejen Tanya som omsvärmas av en handfull hormonrusiga killkompisar. Trots existentiell ångest och kärlekstrassel så är "Transnistra" nästan en upplyftande feel-good-dokumentär jämfört med "Pine ridge".

– Haha, ja efter "Pine ridge" och "Lida" ville jag göra en film om unga människor med ett uttalat kärlekstema. "Lida" handlar ju

mest om döden och utspelar sig mest i minnet. Att filma unga skapar en annan rytm och tempo eftersom de befinner sig i mer intensivt "nu", säger Anna Eborn med svart polotröja till den korta, blonda pagefrisyreren som inte riktigt lyckas täcka en Einstürzende Neubauten-tatuering på halsen.

Den hyllade svenska regissören sitter i ett hemmabiorum med två rader röda biostolar i Tempofestivalens högkvarter på Södermalm. Nästa vecka visar festivalen "Transnistra" som vunnit priser på filmfestivaler i både Rotterdam och Göteborg.

[Läs mer: Tio filmtips på Tempofestivalen](#)

Anna Eborn fick upp ögonen för den lilla utbrytarrepubliken Transnistrien i samband med arbetet med "Lida". Hon fascinerades av det perifera landet som fortfarande lider av post-Sovjetisk baksmälla och där de äldre klamrar sig fast vid sina Lenin-statyer och flaggor med hammaren och skäran.

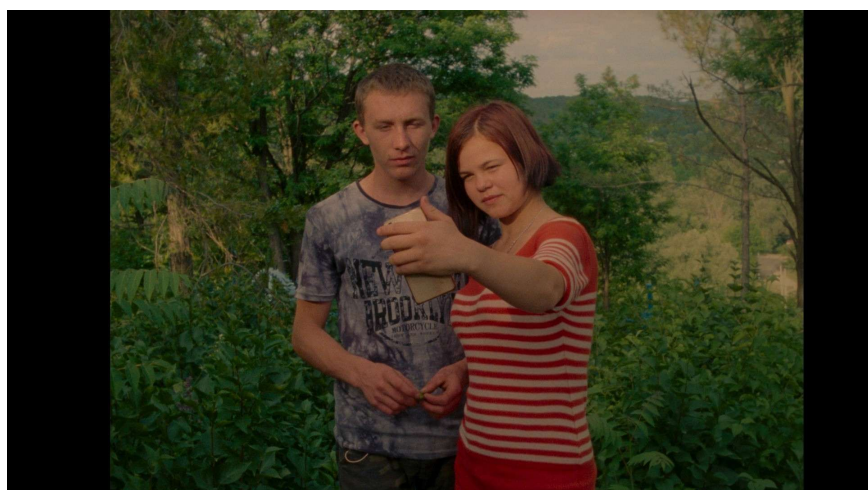
Efter att ha förklarat sig självständigt från Moldavien 1990 har landet egen valuta, parlament, polis och gränskontroll. Landet får ekonomiskt stöd från Ryssland men har aldrig erkänts av resten av omvärlden.

– Jag ville undersöka hur det är att vara ung i ett land där den äldre generationen slår vakt om en konservativ livsstil och ett förlegat styre som omvärlden har förkastat. Transnistrier är stolta patrioter men också influerade av det moderna Ryssland. De vill också ha popkultur, kändisar, bling-bling och lyxliv, säger Eborn.

Det politiska finns visserligen i bakgrunden som en suddig fondtapet, men som vanligt är det känslorna hon vill åt. Därför måste hon försöka rollbesätta sina dokumentärer med samma omsorg som om det vore skådespelare i en spelfilm.

Efter några halvlyckade castingförsök föll allt på plats när hon från ett bilfönster och plötsligt skymtade en klunga ungdomar vid en nedsläckt bensinstation i byn Kaminka i norra Transnistrien. När hon och fotografen Virginie Surdej ("Insyriated") stannade till trädde en 16-årig tjej fram som en karismatisk rollfigur ur en film.

– Killarna hängde kvar i dunklet men Tanya gick rakt fram till oss och undrade om hon kunde få lift till huvudstaden Tiraspol. Jag älskade henne genast, men insåg också att hon skulle kunna vara både krävande och lite bångstyrig. Hon är inte den självklara filmstjärnetjejen, utan har något annan kvalitet som påminner mer om titelrollsfiguren i bröderna Dardennes "Rosetta", säger Anna Eborn och syftar på den socialrealistiska belgiska guldpalmsvinnaren med Émilie Dequenne.

"Transnistra" Foto: Momento film

I den stämningsladdade filmen framstår Tanya som en känslig men tuff pojkflicka som hänger med sina killkompisar på övergivna fabriker och vid flodbädden.

– Sex, sju killar som svärmar kring den här starka tjejen – det var precis den sortens gruppdynamik jag letat efter. Jag kunde inte önska mig något bättre, säger Anna Eborn.

Med en analog 16mm-kamera följde hon ungdomarna under fyra årstider där gruppdynamiken hela tiden skiftade.

– En av filmens premisser var att de aldrig kunde göra fel framför kameran. Även om jag som 35-åring vet att en tonårsförälskelse aldrig kommer att hålla livet ut så måste jag försöka tro på vartenda de ord de säger. Och om Tanya säger att tjejer "tar livet av sig för att killar gör slut" så är det filmens känslomässiga sanning, säger Anna Eborn.

För en dokumentärfilmare som alltid är på jakt efter igenkänning var Tanya också ett fynd.

– Jag kunde spegla mitt 17-åriga jag i henne på ett känslomässigt plan. I den åldern handlar mycket om att bli sedd och tagen på allvar. Jag var övertygad om att "Transnistra" var en film om kärlek, men i slutändan insåg jag att blev det mer handlade om vänskap. Man blir inte alltid blir sedd i en relation även om man kanske tror det när man är kär, säger Anna Eborn.

Anna Eborn hade inga tankar på att bli regissör när hon var liten. Foto: Adam Daver

Precis som filmens huvudperson är hon uppvuxen på en avgränsad plats i periferin. Närmare bestämt Skaftö i Bohuslän. Hennes pappa var konstnär, men som liten hade hon aldrig några tankar på att bli regissör.

– Vi hade inte ens någon tv, det var lite halvkrycklig stämning hemma. Jag blängde storögt när jag råkade se Rapport på tv:n hemma hos någon kompis. Så det var extremt lite skärmtid, haha. Däremot läste jag mycket böcker, spelade piano och var intresserad av målning, berättar hon.

Som 17-åring flyttade hon till huvudstaden och anmälde sig som volontär på Stockholms filmfestival för att få kompisar. Mötet med festivalens asiatiska sektion förändrade hennes liv. Särskilt visningen av en av guldpalmsregissören Hirokazu Kore-Edas tidigaste filmer, "Illusioner" (1995), där en ung mamma till slut bryter ihop av sorg sedan hennes man har tagit livet av sig utan förvarning.

– Jag blev helt knockad av filmen. Den skildrade sorg och förlust som rimmade med mitt liv även om det inte handlade om självmord – min mamma dog när jag gick i 9:an. Igenkänningsfaktorn var så hög att det övertygade mig om att vi alla delar samma känslor oavsett var vi befinner oss i världen, säger Eborn.

En annan filmisk uppenbarelse var Harmony Korines kultfilm "Gummo" som skildrar udda existenser som försöker döda tid på de mest bisarra sätt i en småstadshåla i mellanvästern.

– Jag var helt chockad, hade aldrig sett något liknande: "Kan man göra så här?". Jag var kär i alla rollfigurer och kan fortfarande citera varje replik.

Det enda som betyder något är filmupplevelsen, den känslomässiga sanningen.

Ändå har hon aldrig haft några seriösa planer på att göra spelfilm. Som filmskapare har hon alltid blivit mer hög på

verkligheten än att ljuga ihop saker på sin kammare. Under filmfestivalen i Rotterdam blev Sergej Loznitsa djupt imponerad av "Transnistra" men avfärdade filmen som "ren fiktion". Anna Eborn kunde inte bry sig mindre om vilken etikett man sätter på hennes filmer.

– Det enda som betyder något är filmupplevelsen, den känslomässiga sanningen. Det dokumentära berättandet är friare, det finns inte samma förutfattade meningar om vad och hur det ska vara. Hittills har jag alltid blivit mer inspirerad av mötet med riktiga människor. Och jag skulle aldrig kunna skriva en typ av dialog. Om jag hade skrivit Tanyas replik "Det finns ingen kärlek i världen längre..." hade det bara låtit lökigt, säger hon.

Hennes dokumentärer har också jämförts med ryska auteurser som Andrej Tarkovskij, Aleksandr Sukorov och ungerska Béla Tarr. Ofta med tillägget "film poet" - ett ord hon känner hatkärlek till ordet.

– "Film poet", mmm, ler hon och smakar på ordet.

– Det låter ju pretentiöst, men om man jämför med hur en dikt fungerar så kan det ju stämma – att man tittar på en detalj som man förstorar upp för att komma åt en speciell känsla, säger hon och tillägger:

– Fast jag tycker inte att jag gör svåra filmer, tvärtom. "Roma" har ju klassats som konstnärlig och svår – fast för mig är det en spikrak Hollywoodberättelse som nästan är filmad som vore det en dokumentär, säger hon.

Anna Eborn har fått blodad tand och vill göra en uppföljare till "Transnistra".

Du tänker dig en "Transnistra – andra sommaren"...

– Haha, ja fast den här gången vill jag filma utanför Transnistriens gränser – såvida någon av dem har tagit sig ut. Att filma där var alldeles för trassligt och besvärligt. Förutom alla logistiska problem höll myndigheterna ett vakande öga på oss under inspelningen. Den här gången vill jag göra det enklare för mig - även om man aldrig vet var en dokumentär tar vägen...

"Transnistra" visas på Tempo filmfestival den 8, 9 och 10 mars. Filmen har svensk biopremiär den 25 april.

Fakta. Anna Eborn

Född 1983 på Skaftö i Bohuslän. Examen Stockholms dramatiska högskolas dokumentärlinje 2013. Regidebuterade med "Pine Ridge" som hade världspremiär på filmfestivalen i Venedig och vann Dragon award för bästa dokumentär vid Göteborg filmfestival. "Transnistra" vann Big Screen Competition på filmfestivalen i Rotterdam (IFFR) och belönades med Dragon Award för bästa nordiska dokumentär på Göteborgs filmfestival.

Filmografi:

"Transnistra" (2019)

"Epifanía" (2017)

"Lida" (2017)

"Pine Ridge" (2013)

Nicholas Wennö >